

Vplatní listky jsou vloženy do tohoto čísla. Pošlete jimi ihned předplatné, případně předepsané nedoplatky.

ROČNÍK XII.

PROSINEC 1929.

ČÍSLO 2.

REDAKTOR A VYDAVATEL ANTONÍN FRÖHLICH, DOLNÍ ÚJEZD
U LIPNÍKA NAD BEČVOU.

ZÁHORSKÁ KRONIKA

Vlastivědný sborník Záhohří a Pobečví.

VYCHÁZÍ ČTVRTLETNĚ V DOLNÍM ÚJEZDĚ U LIPNIKA NAD BEČVOU.

Ročník XII.

Prosinec 1929.

Číslo 2.

Antonín Fröhlich :

Co ví Praha o moravském Záhohří.

Mezi nesčíslným množstvím předmětů průmyslových, uměleckých a zemědělských tulila se skromně v ústraní velkolepých staveb o jubilejní výstavě v Praze r. 1891 — »Česká chalupa«. Nebylo asi na výstavišti budovy častěji a hojněji navštěvované nad ni.

Zajímavý úhor tento provázený skvělým zdarem výstavy jubilejní i skutečná potřeba dokonalého zobrazení svérázného života národa československého přivedly spisovatele F. A. Šuberta na myšlenku, aby společným působením všech vrstev národa uspořádala se v Praze Národopisná výstava československá a to v rozměrech co největších. Při tom pomýšlel na to, že mohla by se tato výstava státí základem trvalého národopisného musea českého. F. A. Šubert obrátil se listem ještě téhož roku ku přátelům národopisu a nastínil, co by výstava národopisná obsahovati měla a naznačil také organizaci k účelům výstavním.

Počín jeho doznal na všech stranách souhlasu a vzbudil namnoze i nadšení. Výstava projektována byla na rok 1893, uskutečněna byla však až r. 1895. Ve všech krajích připravovaly se předem menší krojové národopisné výstavy, které byly přehlídkami jednotlivých krajů. Na Záhohří byla to velká výstava spojená se slavností národopisnou v Dřevohosticích roku 1893, která se velmi pěkně vydařila.

O zastoupení Záhohří na národopisné výstavě československé v Praze r. 1895 staral se p. dr. František Příkryl, redaktor a vydavatel »Záhorské kroniky«, kterou vydával tehdy v Soběchleších. Ze svých prostředků koupil veškerý nábytek jí z by z á h o r s k é i s c b r a z y. Byl to: stůl trnožový, legátky, postel, malovaná truhla, lišty a j. Různé kroje záhorské byly vypůjčeny a rovněž do Prahy odeslány. Avšak mnohé věci nebyly pak umístěny pohromadě, mnohé nevystaveny. Krojové figuríny z Domaželic a okolí Soběchleb byly 4 — 2 muži a 2 ženy, umístěny omylem v chodském oddělení. V ocenění obětavé práce pro národopis byl přířknut p. dru Fr. Příkrylovi čestný diplom výborem Národopisné výstavy v Praze.

Vlastivědný sborník »Záhorská Kronika« vychází čtvrtletně.

Ročně se předplácí 10 Kč složenkou, po 1. lednu 1930 se doplácí 12 Kč. Jednotlivá čísla při hromadném odebírání 2 Kč 50 h, při odebírání jednotlivých čísel přímo po 3 Kč. Platí se chekem pošt. spořitelny čís. 100.630, Brno. Pro záky při hromadném odběru sleva.

Reklamacce se využívají jen do vyjití nového čísla.

Literární příspěvky, zprávy, knihy a časopisy k recenzi i na výměnu, objednávky i reklamacce buďtež zaslány na adresu: »Záhorská Kronika« v Dolním Újezdě u Lipníka n. B.

Novinové výplatné povoleno řed. pošt a telegrafů v Brně, výnosem číslo 69.140-VI. ze dne 18. srpna 1925.

Žádá se zdvořile, by nedoplatky za starší ročníky byly ihned vyrovnány. Složenka se přikládá.

OBSAH:

Co ví Praha o moravském Záhohří. (Ant. Fröhlich). — Město Lipník — milostivcu vrchnosti dědiny Prus. (Jakub Mráček). — Boček Puklice z Pozořic na hradě Drahotuši. (Florian Zapletal). — Z městského archivu v Kelci. (Ant. Svěrák). — Svědomité a spolehlivé příznání, Kelč r. 1748. (Ant. Svěrák). — Starodávny kroj na Záhohří dle Josefa Klvaně. (Ant. Fröhlich). — Záhorské písničky. Pokračování. (Karel Havlíček). — Žáčku, žáčku, učení. (Dr. J. Rabinowicz). — Hospodářské poměry v Kelci r. 1748. (Ant. Svěrák). — Památky uschované v báni radn. věže hranické. (Bohumír Lindra). — Pověsti našeho kraje: Jan Zámorský. Pokračování (Ant. Sehnal). — Dobry lhař. (Hynek Špunar). — Drobné zprávy: Názvy Hustopeč, Hustopeče, hustopecký. (Flor. Zapletal). — Drobnosti (Ant. Svěrák). — Kde byla zaniklá osada Lemec? (A. F.)

Z redakce.

První stranu obálky XII. ročníku Z. K. navrhl p. V. Prinke, profesor státní reálky v Lipniku n. B. — Odběratelé se zdvořile žádají, by sdělili redakci svůj úsudek, zda si přejí rozšíření části »Pověsti našeho kraje«, anebo dosavadní rozčlenění »Záhorské Kroniky«.

K vůli zajímavosti uvádí se seznam předmětů ze Záhoří, které jsou ve sbírkách Národopisného musea v Praze (Smíchov, Kinského zahrada), z nichž jistě mnohé byly věnovány museu po národopisné výstavě. Jsou to: Veliký hrnec zeleně polévaný — z Dřevohostic, truhla pestře malovaná — z Dřevohostic, tvořítko (2) na máslo — z Bystřice p. H., ošatka z kořínků — koupená v Bystřici p. H., tři tištěné zástěry (přerovské) — z Bystřice p. Host.

Ženský kroj z Dřevohostic: (rukávce, červený šátek na hlavu, soukenná černá kordulka, tištěná zástěra, tištěná sukně, bílá a modrá spodní sukně, bílé punčochy a střevíce).

Mušský kroj z Dřevohostic.

Mušský kroj z Dřevohostic: (bílá košile, mužská kordule, vyšíváný pás, kalhoty červenice, vysoké boty, vydrovka na hlavu).

Úvodnice hedvábím vyšíváné: z Bezuchova, z Dřevohostic, z Prosenic, z Lišné u Holešova, z Nahošovic a z Pavlovic.

Dva šátky na hlavu, bílé vyšité — z Podolí. Pestrý šátek na hlavu — z Lišné. Dvě kordulky vyšité zeleným hedvábím — z Lišné.

V musejním fotografickém archivu národopisných sbírek Národního musea v Praze uschovány jsou tyto fotografie ze Záhoří:

Čís. 7253 dvě dívky v letních krojích se šátky na hlavách z Bezuchova. — Čís. 7234 skupina svatebčanů, nevěsta s úvodnicí, ženich a 5 jiných účastníků z Dřevohostic. — Čís. 7258 skupina dvou mužů a ženy v krojích. Jeden muž je v dlouhém kabátě, druhý v kožichu »ocasáku«. Dřevohostice. — Čís. 7354 muž a žena (mladí) v letních svátečních krojích. — Čís. 9609 slavnost obžinek: účastníci v krojích stojí v kruhu, děvče v po-

předí podává věnec. Dřevohostice. — Čís. 7235 slavnost obžinek: děvče s věncem na rukou oslovuje hospodáře. Účastníci v popředí jsou oblečení ve slavnostních krojích. Dřevohostice. — Čís. 9608 skupina svatební při slavnosti výstavní, svatebčané na voze a hudebníci. Dřevohostice — Čís. 2750 scéna z výstavy ze svatby. Vůz s družičkami zapentlenými. Dřevohostice. — Čís. 9607 svatební skupina, družky na voze, mládenci na koních. (O slavnosti v Dřevohosticích). — Čís. 7403 slavnost stínání berana při výstavě. Dřevohostice. — Čís. 4964. Dvě ženy v letních svátečních krojích. (Jedna je převlečná paní). Nahošovice. — Čís. 9941 tři ženy v letních svátečních krojích záhorských, celé postavy. Šišma. — Čís. 9942 nevěsta v kroji, ve věnci s úvodnicí, po stranách dvě ženy Žakovice. — Čís. 9943 nevěsta v záhorském kroji s věncem na hlavě, s úvodnicí přes ramena. Žakovice.

Jakub Mráček, Lipník:

Město Lipník - milostivou vrchností dědiny Prus.

Lipník byl poddanským městem vrchností helfenštejnské, později lipenské. Ač byl městem poddanským, byl také vrchností vesnice Prus u Přerova, kterou markrabě Jošt daroval r. 1385 Lackovi z Kravař a později náležela, ještě od konce 14. st., ke špitálu města Lipníka, k nynějšímu knížecímu špitálu.

V Prusích byl také dvůr, jež od r. 1446 držel Matěj Štala ze Žakovic, ale již r. 1449 prodal jej se všemi poli, lukami, pastvinami, lesy, jezery, s vodami tekoucími i netekoucími za 30 kop grošů obci lipenské pro chudinu městskou.

R. 1500 purkmistr a rada města Lipníka dali s přivolením Viléma z Pernštejna, svého gruntovního pána, dvůr v Prusích obci Prusím v platy ssuté. Obec Prusy dávala každého roku do špitálu lipenského 120 měřic obilí. Obilí musilo být přivezeno do Lipníka a zde měřeno dle »míry lipenské«. Z těch 120 měřic bylo: žita 30, rži 40, ječmene 30, ovsa 10, hrachu 5 a semence 5 měřic. To vše musilo být odvedeno do masopustu každého roku. Zato byli usedlí z Prus osvobozeni ode všech robot, jimiž byli ke dvoru povinni.

Platy, které obec Prusy dávala od starodávna každého roku k tomu záduší, měly být odváděny jako dříve.

Obec Prusy mohla dle listu, jí od purkmistra a rady města Lipníka daného, dvůr ten prodati nebo v purkrechty rozdělití, jak by jí to k užítku bylo.

Město Lipník prodalo ves Prusy r. 1624 Františkovi z Dítřichštejna, biskupu olomouckému a držiteli panství lipenského za 5000 rýnských, neboť potřebovalo peněz na vojsko.

Prusy vykoupily se r. 1851 z poddanství a povinnosti k vrchnosti za 3.932 zl. 10 kr.

Mezi vrchností, městem Lipníkem a poddanými ve vsi Prusich bývala asi čas od času nějaká nedorozumění, jichž následky těžce doléhaly na poddané. Vrchnost dovedla trestati vězením i pokutou, nebo odnětím nějakých výhod. Poddaní, jsouce poškozováni hospodářsky, byli nuceni ustupovati a podříditi se přání a rozkazům své vrchnosti.

Takové nepřátelství vzniklo mezi oběma stranami někdy před r. 1617, neboť na jaře 1617 dne 8. dubna došlo pana purkmistra a rady města Lipníka ponižené psaní od poddaných z Prus, ve kterém prosí o odpuštění, že se proti své vrchnosti postavili, a slibují na budoucí věčné časy podobných nenáležitých věcí se nedopouštěti.

Píší taktó: Milostiví páni, vrchnost naše zádušní dědičná. Vaším Milostem v dobré paměti to zůstává, kterak my předešlých let z mdloby těla svého proti Vaším Milostem postavili jsme se, za kteroužto příčinou spravedlivě vězením i pokutou byli jsme ztrestáni, až i hájiček, kterýž slove Bršlůvky, (kteréž k gruntům šesti od starodávna příslušely a užívány byly), jsou nám odňaty. I vidouc my velikou škodu na gruntech a statcích našich a nevědouce se kam jinam po Pánu Bohu všemohoucím obrátiti nežli k Vaším Milostem, jakožto k vrchnosti své milostivé . . . , jakož předešlých a pominulých let častokráte oustně žádosti své (i skrze suplikací) jsme přednášeli, a až posavad toho činiti nepřestáváme, nýbrž Vaše Milosti, což nejvíce může prošeno býti, pro Pána Boha a jeho veliké milosrdenství prosíme, že Vaše Milosti ohlednouce se na nás chudé lidi, poddané své, i na manželky a děti naše, tu milost učiníte ráci a nám takové Bršlůvky pod plat prvnější k svobodnému užívání osvobodíc obdarováním a pečeti Vaše Milosti na budoucí věčné časy stvrdíte ráci. My připovídáme na budoucí věčné časy i potomkové naši všelijakých podobných a nenáležitých věcí se vystříhati, jímž bychom k podobnému strestání nás příčinu dali.

Což že Vaše Milost na tuto poniženou a pokornou naši prosbu milostivě se nakloníc, nás chudé lidi své poddané zádušní, milostivou odpovědí potěšeně obdařiti ráci. Za kteroužto milost nám chudým lidem, poddaným svým, stalou, na svých ponižených modlitbách i s manželkami a dětmi svými Pána Boha všemohoucího žádati, aby milosrdný Pán Bůh, jakož Vaším Milostem, tak i prvním manželkám a dětkám Vašich Milostí hojná odplata i zde v času milosti, ovšem v věčném životě korunou věčné slávy býti ráci.

Podepsání jsou: Matouš Pavlů, Martin Navrátil, Martin Hrbek, Mikuláš Janků, Valenta Janeček, Jíra Cink, sousedé z dědiny Prus.

Florian Zapletal, Praha:

Boček Puklice z Pozořic na hradě Drahotúši.

R. 1437 držel hrad Drahotúš Boček Puklice z Pozořic a z Drahotúše (také z Drahotús), jak se psal. Na tomto hradě seděl Puklice ještě r. 1446 a 1447.

Na otázky, kde ležel tento hrad Drahotúš, jak se dostal v jeho držení Boček Puklice z Pozořic, a jak si tam Puklice počínal, odpovídají četné půhony (žaloby), podané na Puklici u zemského soudu markrabství Moravského.

R. 1437 pohnal (zažaloval) Bočka Puklici z Pozořic a z Drahotús Jan z Cimburka a z Tovačova, že mu siehl v poddané v Podhorské pod hradem a v Drahotúšské v městě a z toho desátky bral, nemaje k tomu práva« (Brandlovy Půhony III. 516).

Týž Jan z Tovačova pohnal r. 1437 Puklici z Pozořic a z Drahotúše, že mu »jest vybral Kojetín městečko v pravém landfridu« (Půhony III. 448).

Téhož roku pohnal Jan z Cimburka Puklici z Drahotúše, že »mi pobral u Veliké na mém dědictví v pravém landfridě a odtad táhl i ležel mi v Naydeku v mě vsi, ježto k Hranicím sluší, i vybral ji všechnu« (III. 449).

Týž Jan z Tovačova pohnal r. 1437 Bočka Puklici, že »mi jest pobral na Oldřišovském zboží v pravém landfridu a v příměří, které jsem s ním měl« (III. 449).

Jan z Dolopla z pohnal Bočka z Drahotúš, že »mi pobral v Bravinném na mé ženy dědictví v pravém landfridu« (III. 449).

Viktorin z Šonvaldu pohnal Puklici téhož roku, že »mi jest pobral v Šonvaldě mým lidem v landfridě« (III. 496).

Anežka z Valdštejna pohnala r. 1437 Puklici, že »mi jest vylúpil kamen dobrý z zápony a z prstena druhý, ježto jsem jemu byla puojčila zápony a prstene« (III. 497).

O totéž pohnal Bočka Filip z Křížankova, muž Anežky z Valdštejna: »Jakož nebozka pí. Anežka manželka má byla jemu puojčila zápon a prstenuov s mú vuolí, tu jest z zápony kámen vylúpil a z prstene druhý a řekl mi to zaplatiti, toho jest neučinil« (III. 504).

Jan z Radúně pohnal Puklici, že »mi jeho služebníci pobrali v pravém landfridě na Odry v jeho držení« (III. 506).

Pešík ze Zbraslavic pohnal Bočka z Drahotúš, že »mi drží mů zástavu dva rybníky, ježto jsem já na to peněz puojčil« (III. 516).

Štěpán z Vartnova pohnal r. 1437 Puklici, že »mi držel zboží mé Sudické puol třetího leta v landfridě« (III. 525).

To všechno jsou žaloby na Bočka za r. 1437. Nejinak tomu bylo později.

R. 1446 pohnal Bočka Puklici z Pozořic a z Drahotuš Lukáš Zalcar z Olomouce, že jsem jemu poslal sukna i rozličných věcí krámných, za něž mne prosil, a toho mi zaplatiti nechce« (III. 561).

Téhož r. 1446 pohnal Bočka z Pozořic Jakub z Dobřic u Přerova, že »mi jeho služebníci svyně pokradli v panské jednotě a hnali je na jeho hrad« (III. 562).

Stejný obraz podávají žaloby na Bočka z r. 1447.

Jan Húse z Martinic u Holešova pohnal Bočka Puklici z Pozořic a z Drahotúše, že »mi jeho služebníci i jeho purkrechtní lidé pobrali noční věci (dobou) v Martinicích, což jsem měl v této jednotě« (III. 612).

Pavel z Sovince pohnal r. 1447 Puklici z Drahotuš, že »on s svými služebníky v této jednotě a mírné zemi pobral mí a mým chudým lidem XIII tuní herynkuov, vozy, koně a jiné věci k tomu a to mi jest řekl zaplatiti a toho jest neučinil« (III. 676).

R. 1463 a 1464 setkáváme se s tímto drahotušským pánem na Štramberku. Ale Boček Puklice z Pozořic a z Štramberka, jak se píše, počíná si tam stejně násilně jako r. 1437, 1446 a 1447 na Drahotuši (Půhony IV. 280, 295, 296).

»Hrad Drahotuš s zbožím k němu příslušným, což p. Boček Puklice držel«, uvádí se ještě r. 1464. (Půhony IV. 455).

Polohu starého drahotušského hradu popisuje názorně žaloba z r. 1437.

Jan z Címburka a z Tovačova pohnal tehdy u zemského soudu markrabství Moravského Bočka Puklici z Pozořic a Drahotuš, že mu »siehl v poddané v Podhorské pod hradem a v Drahotušské v městě a z toho desátky bral, nemaje k tomu práva« (III. 516).

V žalobě jde o dvoje poddané: Podhorské pod hradem a v městě Drahotuších. Hradem je tu míněn hrad Drahotuš. A podhorští poddaní seděli pod hradem Drahotúšem. Byli to obyvatelé obce Podhoří, která leží severozápadně od města Drahotuš. Hrad byl vystavěn nad obcí. Poloha starého hradu drahotušského je ještě přesněji určena dosud zachovanými zbytky tohoto hradu, o jehož rekonstrukci slovem i obrazem pokusil se prof. Bedřich Dušek (»Záhorská kronika«, roč. XI., str. 2–6). Pisemná zpráva z r. 1437 o poloze drahotušského hradu a dosud zachované zbytky hradního zdíva nad Podhořím se tady vzájemně doplňují.

Boček Puklice z Pozořic zmocnil se drahotušského hradu nad Podhořím mocí. Žaloby, vznesené na něho jako držitele hradu u zemského soudu markrabství Moravského r. 1437, 1446

a 1447 podávají sytý obraz tehdejšího života na drahotušském hradě. Bohužel se nezachovaly rozsudky, z nichž by bylo patrné, byl-li Boček skutečně vinen ve smyslu všech žalob, vznesených na něho. Svou činnost rozestřel Puklice po dalekém a širokém okolí: až na Odry ve Slezsku, na Hranicko, na Holešovsko, na Přerovsko a na Kcjetínsko. V tom byl Boček synem své doby, rozvášněné ještě válkami husitskými.

Takových Pukliců byla tehdy na Moravě celá legie. Pro příklad není třeba daleko chodit. Na hradě Drahotuši nad Podhořím, na pravém břehu Bečvy, seděl loupežný Boček Puklice z Pozořic, a na protějším hradě Helštýně, na levém břehu Bečvy, pouhých šest kilometrů jižně od hradu drahotušského, zahrnidl se po husitských válkách Jan z Messenku a z Helštýna, o němž vypravují knihy púhonné a nálezové z r. 1437 stejné historiky, jako o jeho sousedu na hradě Drahotuši (III. 446). Ale r. 1446 je Jan z Messenpeku už na Rožnově (III. 541).

Za Bočka Puklice z Pozořic (a ještě r. 1464) byl hrad Drahotuš nad Podhořím ještě v plné slávě. Tož se nezakládá na pravdě tvrzení, jako by byl tento hrad zcela opuštěn už od r. 1405 (V. Bartovský v »Hranickém okrese« Vlastivědy moravské, r. 1909, 163). Bočkův bratr Vilém, který se psal r. 1437 Vilém Puklice z Pozořic a z Štramberka (Půhony III. 455, 475, 506), držel r. 1440 také Přerov.

Rozsudí stavů českých a moravských, kteří tehdy urovnávali v Meziříčí nevolí a pře mezi stavy českými a moravskými, nařídili 11. srpna r. 1440 Vilémovi: »A Přerova má ve čtyřech nedělích od dání tohoto listu postoupiti podkomořimu nebo tomu, kohož páni pošlí« (Archiv český X. 260).

Po brzké Vilémově smrti držel Přerov jeho bratr Boček Puklice z Pozořic a z Drahotúše a Jan Tunkl z Brníčka a ze Zábřeha, kteří listem, daným a psaným v Prostějově 9. února r. 1442, vyznali: »Jakož Vilém Puklice bratr a přítel náš z Pozořic a Štramberka dobré paměti list hlavní a zápis měl na tuto zemi Moravskou na dvanáct set kop grožů z a Přerov, a ten se po smrti bratra a přítele našeho nám v naši moc dostal. Proto my Boček Puklice a Jan Tunkl dáváme svou dobrou vůli tímto listem na ten zápis a list hlavní Janovi z Címburka, hejtmanu markrabství Moravského i jiným všem pánům zemanům i purgmistrovi a radě města Olomuce, kteříž rukojmí a spoluslibci byli vedle nich, jakož ten list hlavní dále svědčí a ukazuje, a toho je mocny úplně činíme« (Archiv český X. 262).

Z téhož roku je známo o Bočkovi ještě toto. Českým listem, psaným na pergameně a daným v Budíně 20. června r. 1442 vyznává Boček z Pozořic a z Drahotúše, že král Vladislav je mu dlužen za Jana Čapka ze Sána a za Příbika z Kle-

no v é h o 6000 hřiven grošův dobrých a na to mu dal 1400 zlatých (Časopis Českého musea r. 1880, 403). Čapek ze Sán seděl tehdy na Hukvaldech.

Antonín Svěrák:

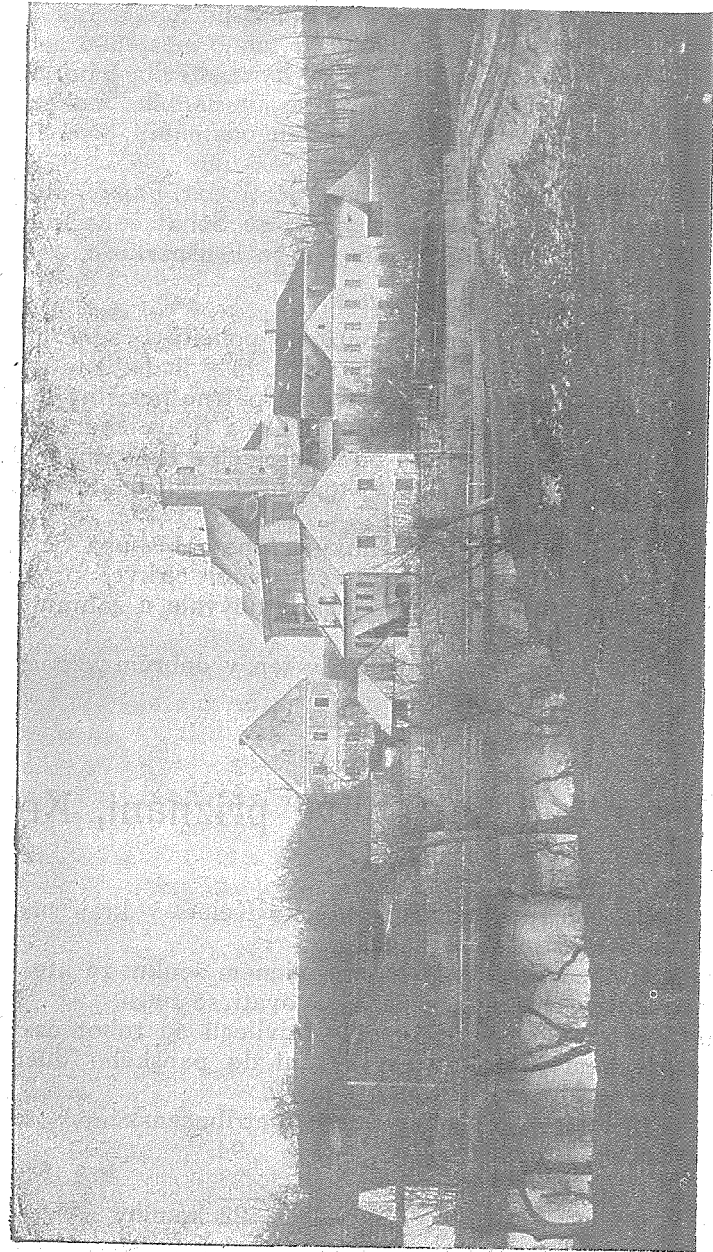
Z městského archivu v Kelči.

Nejstarší listina jest z r. 1389, jest latinská; pro její zajímavost podávám ji tuto v překladu do slova.

Mikuláš, biskup olomoucký, 1389. Na věčnou památku oznamuji všem obyvatelům našeho panství: přihodí-li se, že zvyky od starých zachovávané v lepší změnití se mají, není to nic hany hodného, nýbrž naopak odporučením hodno, poněvadž práva i ustanovení během času dle poměrů, okolností a místa často se mění, an příroda sama vždycky žádá nové na sebe brátí tvary a nic není v přírodě, co by vždy v témž tvaru zůstati mohlo.

Ode dávna zvykem a obyčejem zavedeno bylo v městě našem Kelči jakož i v jiných místech a městech našeho biskupství olomouckého, že když někdo churavěti počal a buď neměl dědiců zákonitých, aneb měl-li, tito od něho propuštěni byli, nemohl z věcí a statků svých darovati, poručiti, aneb vůbec s nimi dle poslední vůle své nakládati, a po smrti jeho statky a věci jim zanechané přešly na ty které biskupy olomoucké. Ačkolí toto některým zdálo se býti užitečným pro nějaký zisk z toho vyšlý, přece pře povstávaly z toho a také mnohé nepřijemnosti, jakož nás naučila zkušenost, nejlepší učitelka všech věcí. Neboť mnozí oplývající zbožím časným a dědiců nemající nenáviděli ustanovení toho a proto stěhovali se na panství pánů jiných, místa svá opustivše. Jiní opět, kteří chtěli opustiti bydliště své a do našeho přestěhovati se města, hrozíce se zvyku toho zůstati na místech svých. Jiní zase v městě sice zůstali, statky však, které měli, ztrávilí a probilí nechtějíce, aby po jejich smrti něco zůstalo, což bylo na škodu jak jim tak dobru všeobecnému a dobru celého města a na škodu biskupství našeho, pročez: My, již nestali jsme se našimi zásluhami biskupem olomouckým chtějíce, aby neduhu tomu příkladným odpomozeno bylo prostředkem dle zákona božského i lidského, dle nejlepšího uznání našeho a za souhlasu ctěných pánů děkanů a proboštů i celé kapituly olomoucké uváživše, že město Kelč dobrou polohu má, a že na blízkou má kámen stavební i vápenný a proto snadno by mchlo ohrazeno býti, což by na veliký prospěch bylo jak obcí tak i sousedům pro mnohé vpády nepřátelské, které v tomto čase zmáhati se počaly) mohlo by se ohraditi, brány postaviti, násy vyházeti), jakož i aby se mohlo pečovati lépe o bezpečnost města, vzdáváme se onoho zvyku, jenž až

dosud zachovávan byl jsouce toho domnělí, že maličký onen zisk nahrazen bude dobrem daleko větším a že obyvatelé sta-

Stará škola, kostel a fara v Kelči.

nou se tím věrnějšími a tím pilnějšími, čím více poznají, s jakou péčí a láskou My o ně se staráme, proto ustanovujeme nyní a

na všechny časy: všichni obyvatelé městečka nemající vlastních synů a dcer ani příbuzných zákonitých mohou před smrtí svou ustanovit se svým majetkem podle své vůle. Ti však, kteří majetek po nich převezmou, mají osobně po den a rok podle starého zvyku uvnitř města sídliti a ne mimo městečko na statcích jiného pána a řídit se právy a zvyky městečka toho. Jest-li že by za rok a den obývání v městě se jim nelíbilo, mohou majetek zděděný buď prodati nebo jinému odstoupiti, jenž milým by byl měšťanům a městu.

Na hradě našem L. P. 1389 v den Početí Mar. Panny. Jindřich z Fülensteinu, správce statků, Bernard ze Schützendorfu, Gerhard, Jodok z Wolfsberku, Bruno, Jan z Brušperku, z Jesenic.

Dodatek.

Z listu toho v mnohém se můžeme poučiti. Předně nebyla Kelč té doby ještě místem hrazeným; za to v jiném listu z roku 1429 se již mluví o srubech a branách; patrně nezištný dar biskupův způsobil, že si město toho vážilo a o zvelebení se přičinilo. Docela jinak to dopadlo po 200 letech s Posvátném. Tato farská obec toho roku se též vykoupila z odmrťí, ale za cenu nových robot.

Není tedy správné, jak kvalifikuje tohoto biskupa Schwoy, an píše: Mikuláš byl nehodný představitel církve; promrhal statky církevní, byl zřídka kdy doma, pobýváje u zahraničních knížat.

Pokud Kelče se týká, musí vždy jen v dobrém vzpomínán býti.

Antonín Svěrák :

Svědomité a spolehlivé přiznání, Kelč 1748,

knížebiskupského, poddaného městečka Kelče, v kraji přerovském, v markrabství moravském.

Svobody pozůstávají v pivním a vinném šenku, ze kterýchž nejmilostivější vrchností činže zapravovati se musí.

Toto městečko Kelč jest podle privilegii od robot osvobozeno, následkem kteréhož osvobození do panského důchodu činže zapravovati se musí.

Dosavadní číslování v katastru kontribučenském v tomto neuzavřeném městečku 94

v předměstích 28

úhrnem 122 komíny

Zdejší občanské životní poměry jsou následující:

1.) Při tomto městečku Kelči jest obchodování docela špatné, poněvadž tu není vůbec obchodníků, nýbrž pouze obyčejní

chudí řemeslníci a sedláci; výrobky se v tyto těžké časy neprodají a proto

2.) takoví řemeslníci své výrobky ke své největší škodě a záhubě ležeti mají a svůj denní chléb většinou v okolních místech hledati musí,

3.) městečko leží v horách a stranou, a proto nejezdí tu nikaké obchodní povozy a které přece přijedou, nocují v panské hospodě.

4.) Pořádají se tu dva výroční trhy; prodává se valašská huň, své zboží vykládají hrnčíři, kožešníci, ševci a domácí židovští šnůrkaři. Týdenní trhy stanoveny jsou na čtvrtek, odbývají se však pouze po několik týdnů po žních.

5.) Poutě se tu nekonají.

6.) Orba jest taktéž špatná; mnoho pozemků leží ladem. Seje se oves, víka, bob, něco ječmene a žita.

Rubrika 1.) Na náměstí jest radnice, zámek a 30 pravovárečných domů, ze kterých se odvádí do panského důchodu ročně 46 zl. 40 kr. V těchto domech jsou 4 hořeři a sice krejčí, švec, pekař a řezník.

Mimo náměstí jest 89 domů menších bez pravovárečného oprávnění. V těchto domech jest 26 hořeřů a sice po jednom krejčím, ševci, sítáři, sedláři, zedníku, bednáři, nádeníku, šnůrkaři, dva mlynářští, tři sedláci, čtyři čeledíni, pět tkalců a čtyři žebrači.

Rubrika II. Zelinářské zahrady a chmelnice tu nejsou, nýbrž jen zahrady ovocné při 33 domech; je jich 13 měřic; neobdělávají se ani pluhem ani motykou, nýbrž se ponechávají na trávu

Rubrika III. O nějakých vinicích nikdo zde nic neslyšel.

Rubrika IV. Kelči náležejí dva mlýny a sice každý na dvě složení. Oba tyto mlýny jsou na nestálé vodě, a přijde-li sucho nebo velká voda, nemůže se mletí. Z těchto mlýnů platí se ročně do panského důchodu 9 zl. 20 kr.

Rubrika V. Při 53 domech jest 81 kusů luk ve výměře 60 měřic, z nichž sklídí se 137 dvojsprežných fůr sena; otava se nedělá.

Co se pasení týče, drží si každý měšťan vlastního pasáka a pase na svém. Pro ovce a vepřový dobytek jsou dva kusy pozemků ve výměře asi 17 měřic. Tyto pozemky jsou započteny do lánů.

(Domy, při kterých jsou zahrady neb louky, jsou vyjmenovány, a udána výměra každého druhu. Výměra započtena jest do lánů.)

Rubrika VI. Obecních pozemků není. O výnosu pozemků platí: 1) Obsévá-li se role stále týmž druhem obilí, dostane se semeno zpět. 2) Za prostředních roků má ještě na chleba. Jsou-li dobrá léta, vynese jedna měrice dvě až tři měrice mimo semeno. 3) Je-li hospodář nedbalý, dostane polovici.

Rubrika VII. Městečko Kelč má měšťanský pivovar; podle kvitancí a dckladů bylo uvařeno roku 1745 celkem 160 sudů, r. 1746 — 130, r. 1747 — 128 sudů.

Jak byla ta drahá léta, kdy měrice ječmene stála 2½—3 zl., mnohý měšťan dal svou pořádku zadarmo, neboť měl více škody než užítku.

Pivo zde uvařené do vesnic se nevydává, nýbrž spotřebovuje se všechno v obci. Vrchnost má zde hospodu, ve které šenkují se víno a pivo. Když přijde na ni pořádku, vyšenkuje se jako u jiného měšťana. Za toto právo platíme ročně 7 zl. do panského důchodu.

Vinná pořádku dojde na jednotlivé měšťany až někdy za 7 neb 8 let.

Že všechno svrchu psané podle Bohu milé pravdy zodpověděno bylo, potvrzujeme na místě celé obce My purkmistr a rada vlastnoručními podpisy a přítěžením obecní pečeti.

Tak se stalo v městečku Kelči dne 6. srpna 1748.

L. S.

Purkmistr a rada.

Antonín Fröhlich :

Starodávny kroj na Záhoří dle Josefa Klvaně.

Naše Záhoří, tot onen kraj, který vůči městu Lipníku n. B. jest »za horami« týnskými směrem k Bystřici pod Hostýnem. Hlavní pás Záhoří táhne se od Paršovic přes Soběchleby k Hradčanům, dále přes Býškovice k Hornímu Újezdu, Loukovu a k Dřevohosticím.

Kraj tento byl dlouho od světa odloučen, neboť neměl dlouho dráhy ani okresní silnice, které se teprve později rozmnožily. Nyní má autobusové spojení s Lipníkem, Bystřicí p. H. a Přerovem. Proto dlouho se Záhoří ve své starobylosti a rázovitosti zachovalo, i když patří vlastně pohraničním územím Hané. I kroj se tu zachoval o desetiletí déle než na Hané a vymizel teprve v letech 80tých minulého století.

Již v dřívějších ročníkách Záhorské Kroniky otisknuty byly různé obrázky záhorských krojů a typů, které o národopisné slavnosti v Dřevohosticích r. 1893 zachytil fotografiemi »Záhorák« Josef Klvaňa. Počítal se on Záhorákem, byť ne celým. Nenarodil se totiž na Záhoří, ale jeho otec Antonín Klvaňa, měšťan lipenský, zemřelý 10. prosince 1910, narodil se r. 1829 v Býškovících v čísle 2., na kterémž gruntě seděli dvořáci Klvaňové již za dob, kdy hrad Helštýn patřil Pernštýnům, totiž kolem r. 1574. Tot obsahuje pergamenová listina s velkou pečeti, knižetem z Dietrichsteinů podepsaná, jež se v rodině Klvaňů ucho-

vala. Proto tvrdil Josef Klvaňa, že je Záhorákem důkladným a dobrým, byť ne celým, neboť jeho matka pocházela z Hané. Profesor Bedřich Dušek v X. roč. Z. K. napsal pěkné vzpomínky na Josefa Klvaňu, kdež uvedl data z jeho života.

O slavnosti záhorské v Dřevohosticích r. 1893 zachytil Josef Klvaňa fotografiemi celou řadu krojů a výjevů, z nichž některé byly uveřejněny ve Světozoru (ročník 1895 a 1896). Celkové výjevy z této slavnosti reprodukovány ve zvláštním spisku o slavnosti té vydaném tehdejšími kaplanem soběchlebským a hlavním původcem slavnosti p. dr. Františkem Příkrvlem. Etnografické oddělení Zemského musea v Brně má velkou kolekci fotografií ze Záhoří, které většinou jsou ze snímků Josefa Klvaně z národopisné slavnosti v Dřevohosticích pořádané. Také národopisná společnost v Praze má ve svém fotografickém archivu řadu snímků ze Záhoří, které jsou asi téhož původu.

Josef Klvaňa popsal kroj záhorský několikrát. Znal jej dobře již za svého dětství a to lépe než vlastní hanácký — »maminčin«. Ze Záhoří pocházel jeho otec a všichni příbuzní, strýčci a tetičky, kteří přicházeli ke Klvaňům do Lipníka skoro každé pondělí na trh. Sám pak, hlavně o svátcích v létě, chodíval na Záhoří na návštěvu. V »Časopisu vlasteneckého spolku musejního« v Olomouci roč. XXX. v článku: »Kroj moravského Záhoří u Lipníka n. Beč.« popisuje kroj Josefa Klvaně podobně takto:

A.) Kroj mužský.

Za mé paměti ještě bylo mnoho »Záhoráků«, kteří nosili vlasy po starosvětsku: celá hlava byla krátce střižena, jenom v týle byly vlasy dlouhé, na límeček splývající, t. zv. »gracka«, nebo posměšně »smrděnka« (od smrděnky, kterouž se na posádě smítalo obilí, když se »vilo«, přehazovalo). Mladší hospodáři graček nenosili, ale moji strýčci všichni. Na hlavě nosíval se černý klobouk, dosti širokostřečný, s hlavou kulatou. Starší hospodáři měli jen černou pentli kolem, mladší ale 6 až 7 »housenek« (ženylek) pestrých, bílé, žlutě, červeně a zeleně zbarvených. Korce »housenek« spojeny byly v střepec nad čelem postavený. Mládež dávala si ovšem za housenky i kytičky z krámských květů.

Na zimu nosila se »baranica« černá, »astrykánová«, často se střepecem. Staří nosili ještě mnoho »schořovic« se zeleným dýnkem a okolkem vydřím, častěji však tchořím; odtud i název »schořovice«.

Košile byla hanáckého střihu. Měla totiž dosti řádné, ale v zápěstí límečky spiaté rukávky. Límeček u krku byl úzký, modrou neb červenou tkanicí ozdobený, a dvěma knoflíčky, obyčejně sklenými, spiatý. Náramky byly často smetanovým hedvábem vyšity a na nadrech někdy začáteční písmena jmen majitelových.

Nohavice byly v létě bílé, konopné, úzké, v zimě nejčastěji bílé, huněné, na řemen a s jedním otvorem na pravé straně: »lécem« (Latze). Jen někteří, starší sousedé nosili ještě žluté koženky, pod kolena dlouhými řemenkovitými, pěkně vybijenými a dírkovanými štrápci uvázané, a sice přes bílá »plátýnka« punčochovita.

Koženky se obepínaly »pasem«, často na 4 prsty širokým, v němž byla kapsička na peníze.

Na nohou nosily se obyčejně již po valašském způsobu bílé, do polou lítek sahající huněné »krpce« na bocích haklíky zapjaté. Jen mladší hospodáři nosili na léto boty.

Vesta, »frýdka« zvaná, měla nejen předek, nýbrž i záda soukenná, tmavomodrá nebo zelená, v předu kolem dírek, límce, kapes a v zadu kolem šůsek pěkně barevnými stehy, žlutě a červeně hedvábem vyšitá s řadou hustých kovových knoflíků v předu.

Do kostela a vůbec ke slavnostem nosily se vesměs krátké, rovněž modré »marynky« (lajdíky), kabátům podobné, také vyšivanými stehy, a hustými, většími, žlutými knoflíky zdobené i to i u rukávů; na všedno bývala marynka i barchetová.

Na zimu oblekl se kožuch »dubenáč« s krátkým živodem, stojatým límečkem a šosy až po kotníky sahajícími, od pásu se šířícími. Kožich byl asi takový, jak jej namaloval v letech 50tých minulého století Mánes na svém Hanáku Šoustalovi z Čech od Prostějova. Kožich »ocáskový«, ze dvou ovčích koží sešitý, jak se nosil na Záhoří před dlouhými kožichy a jak je vyobrazen na mé fotografii ve »Světozoru« r. 1895, str. 13, ten jsem již nezastihl, jen na zmíněné výstavce dřevohostické. Nosil prý její ještě koncem let 60tých starý Adámek ve Vítonicích. Poslední dlouhý kožich záhorský měl ještě r. 1893 strýc Severa z čísla 40 ve Vítonicích a to úplně zachovalý. Rovněž nezastihl jsem příslušnou vysokou »sobolovici« (beranici), jak ofotografoval jsem ji se zmíněným kožichem ocáskovým.

Na podzim nosívala se — za mé paměti již velmi málo — bílá, dlouhá »haleňa« kabátovitá s černými výložkami u rukávů, jak nosívali ji druhdy Hanáci kolem Záhlinic. (Skopalík).

Ve Všebovicích nosívali někteří starší lidé i dlouhé, modré pláště s jedním, dlouhým límcem až po pás sahajícím.

B.) Ženský kroj.

Pohlaví ženské nosilo za mých let ještě po většině místo nynějších košil a spodních sukní konopný »rubáč« suknovitý s »oplečím«, měkkým, až po paže sahajícím límcem, obyčejně dvěma šněrečkami přes ramena spjatým.

Místo košile byly potom »komrtuchové« rukávce, tenké a na svátek na límečkách pěkně po hanácku černě vyšité, ale s menšími haňkami rukávů než hanácké. Vyšití bylo obyčejně

hedvábné, ale někdy také vlněné. Tu míchalo se i do černého vyšití červené. Límečky nemívaly obyčejně kadrli a spínaly se, ovšem v nadlokti, tkanicemi často červenými (t. zv. podvazadly).

»Obojek« rukávce byl velmi řasný, »špicový«. Na rukávce se oblékla »frýdka«, živůtek to dosti vykrojený na 4 neb 5 knoflíčků zapiatý, pestrý, často hedvábný, damaškový, někdy soukenný, černý. Kolem pásu a kolem výstřihu, který byl kulatý, byla frýdka bohatě pentlemi »paterovými«, krepinkami, patáčky a ke kraji portami (dracóny) zlatými neb stříbrnými zdobená. Na chladnější počasí, a ženy starší vždy, nosily »marvny«, kabátky hnědavé nebo zelenkavé s rukávy v zápěstí ouzkými a na ramenou nabíranými, baňatými. Také marynky byly dosti vystřížené a knoflíčky i krepinkami vyzdobené.

Pozdější marynky byly také kvítečkované, tibetové.

Sukně, vlastně »šorce«, navrapené a od zadu k předu příkládané, byly černé, později tmavé, »hazenými« kvítečky potíštěné, nad kotníky sahající, s límcem často pěkně pyšitým. Zástěry k tomu mívaly široké, také tmavé, dole pestrými tištěnými pruhy vyzdobené. Děvčata nosívala na svátek a ovšem i na svatby — místo šorců bílé »fěrtochy«, až 18 loktí plátna obsahující, stejně řasné a stejně dlouhé, t. j. až ke kotníkům sahající. Fěrtochy se nezehlily, než z fimce rozpuštěné a vyprané u barvíře těžkým »mandlem« válely.

Na nohách nosily se šněrovací střevíce, t. zv. »jančary«, nad kotníky sahající. Starší tetky nosily vesměs bílé, huněné krpce, zvláště v zimě, úplně podobné mužským.

Na hlavě nosil se obyčejně velký šátek »lipský«. V půdě byl červený nebo černý, s okrajem květovaným a třásněmi zelenými neb modrými, zřídka červenými zakončený. Někdy bývala půda ovšem i kvítečkovaná a halouztkovaná. Kolem r. 1850 nosilo se mnoho šátků bílých s kvítečky barevnými i podobným okrajem. Šátek vázal se na značně velké zausnice.

Když přšelo, též na cestu do města, nosíval se jako přehoz zelený »vlnák«. Kožichů se za mého dětství již nenosilo. Pouze moje tetička »chromá« z Byškovic, velice starosvětská švadlena jej nosila. Byl »dubený«, dlouhý a zelenými a červenými kůžičkami zdobený.

Svatební oděv ženichů a mládenců (družbů) nelišil se jen větší kyticí z umělých květů a rozmarýny za kloboukem. Za to nevěsta a družičky (drůžky), jichž bylo při některé svatbě i přes dvacet, byly velice pěkně vyparáděny. Každá měla ovšem bílý fěrtoch, nejkrásnější rukávce a frýdku, kromě toho však na hlavě ne pantlík po hanáckém způsobu, než velký věnec ze zrcádek, třásní kovových a plíšků, i umělých pentelí za tylo. Nevěsta i družičky měly na sobě kolem zád a přes lokty splývající nevěstinskou plachetku, uprostřed nádherně zlatožlutým hedvábem po hanáckém způsobu vyšitou na koncích, s černými

znameny a někdy i kvítkovým, barveným věnečkem, v němž byla písmena I. H. S. Dosud rád, ba nadšeně vzpomínám, jak jsem r. 1868 o prazdninách jel na žebřinovém voze asi s 30ti družičkami z Oprostovic do kostela v Soběchleších při svatbě své sestřence Josefy Malantovy. Takový to byl nádherný dojem těch bílých fěrtochů a rukávců, žlutě vyšitých plachetek, též úvodních zvaných a třpyticích se věnců.

Žel, že ta nádhera pominula. I malé děti se tenkrát pěkněji šatily. Mívaly pestré, obyčejně v půdě červené kanduše, šátky to, skládající se ze sukne a živůtku s baňatými rukávky. U nejmenších dětí patřila ke kanduši čepička z pestré látky často damaškové, neb ornátové, jako frydky, nahoře s velkou mašlí (fróó). Chlapci dostávali však brzy malé kloboučky s kvítím a děvčata šáteček pod bradou zavázaný.

Na konec musím se zmíniti i o velikonočních kraslicích ze zdejšího kraje. Těšival jsem se vždy neobyčejně, až nám tetička z Byškovic donese velikonoční vajíčka. Malovala je pro celé okolí a hlavně pro celou přízeň. Podobaly se starým kraslicím slováckým, ač nebyly tak uměle malovány. Na půdě červené fryžulkou, anebo černé olšovou kůrou, byly pomoci vosku nánášeného dřívkem tenkým nebo sirkou, bílé a žluté, na černých vajíčkách i červené ornamenty, zvláště stylisované paničky a páni. Po smrti uvedené tetičky, začátkem let sedmdesátých minulého století, se kraslice přestaly na Záhoří malovat. Také kroj vymizel a dnes chodí na Záhoří všechno v poloměstských smutných šatech.

Karel Havlíček Bystřický, Velká Bystřice:

Záhorské písničky.

(Pokračování.)

6. Dyž sem já byl na té fáře.

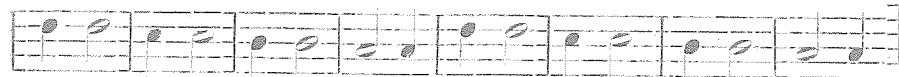
(Sušil, str. 365).

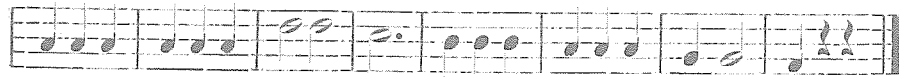
Dyž sem já byl na té fá - ře, kle - ká - val sem u ol - tá - ře ;

tam sem se ve - li - ce modlí - val, aby mně Pán Bůh to děv - če dal.

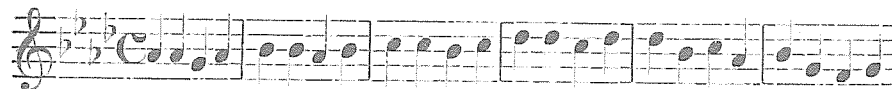

Pa - ne Bo - že, já tě prosím, já to děv - če do - stať mo - sim.

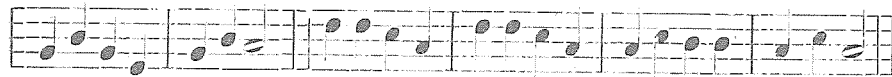

Dyby mně zbraňoval ce - lý svět, tož já to děvčátko mo - sim mět.

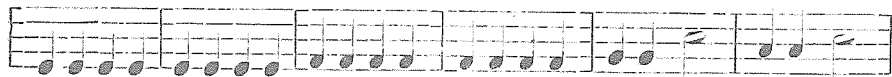
7. Když sem já šel ózkó cestó.

Dyž sem já šel ózkó cestó, potkal sem vám pannu hezkó. Počal sem se jí vyptávať,

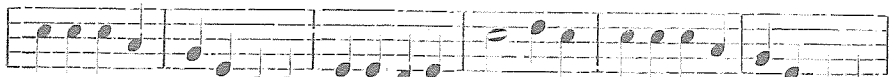
na ně - ja - kó hospodu. Pověz ty mně, má panenka, hde bych dostal no - ele - hu ?

Běž do té vrchní u - li - ce a drž se po le - vé ruce! Tam se pté, pozor dé,

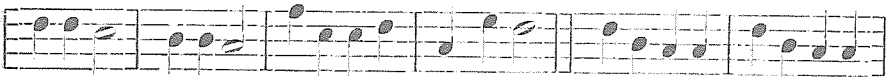
na pěkné dům ze - le - né! Tam se pté, pozor dé na pěkné dům ze - le - né!

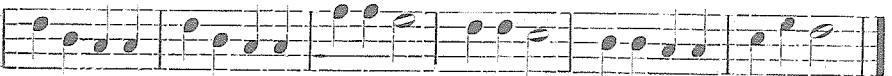
Dyž sem do hos - pody přišól, šenkýrka mla - dá by - la, o - na hezkó deerku měla,

ta mně piva na - li - la. Vedle mě se po - sa - di - la. ochot - ně ke mně mlu - vila :

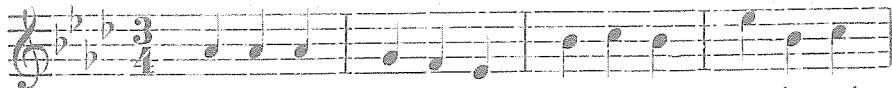

Jak se máš, co dě - láš, le - si ja - kó mi - ló máš? Já ji na to od - po - vě - děl :

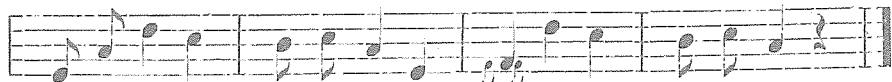

Dybych něhdě jakó věděl, šil bych k ni přes hory, přes doly a ka - me - ní.

8. Dyž sem tě kolibal.

1. Dyž sem tě ko - li - bal, tož sem ti sli - bo - val,
 2. Už sem já u - růst - la, ale ne pro te - be ne -
 3. Což pak ti ne - da - jó, proč pak ti zbra - ňu - jó?

a - bys e - nem hod - ně růst - la, že bych tě so - bě vzal.
 da - jó mně má ma - měn - ka, ne - da - jó mně chře - e -
 Je nech si tě za sklo da - jó, nech se na tě di - va

(Pokračování.)

Prof. Dr. J. Rabinowicz, Hranice:

Žáčku, žáčku, učený.

Tato velmi zajímavá lidová píseň ze „Záhorské kroniky“ č. 4 roč. XI. jest jest vlastně variantem hebrejské básně ze zvláštní modlitební knihy »Hagadah«, která vznikla asi začátkem III. stol. (tedy asi v stejné době jako evangelium).

Při prvních 2 večerech svátků Passah předčítává otec rodiny, zachovávaje při tom určité zvyky, dějiny národa židovského od nejstarších dob, při čemž nejvíce místa zabírá vyprávění o východu z Egypta.

Hlavní účel této slavnosti a současného předčítání z Hagady jest výchovný a poučný, a jejím cílem jest zúšlechťovati a povznášeti duši a cit dítek. Ku konci předčítání z Hagady, kdy děti, unavené dlouhým bděním, začínají podřimovati, opouští otec způsob vyprávěcí a ukládá dětem různé hádanky k rozluštění. Otec se táže, děti musí odpovídat, a tak jejich ospalost mizí.

Jako příklad toho pak zde uvádím hebrejskou básně, jež bezpochyby byla vzorem tvůrce lidové písně: Žáčku, žáčku učený.

Biblický význam čísel od 1—13.

Jeden - kdo dá vysvětlení? -	Jeden a t. d.
Jeden - já vím vyložení:	Tři - kdo nám dá vysvětlení? -
Jeden jest Bůh - na nebi	Tři - já povím vyložení:
Jeho všechno velebí. -	Practcové tři byli,
Dvě - kdo nám dá vysvětlení? -	Víru v Boha šířili. -
Dvě - já povím vyložení:	Dvě a t. d.
Dvě - jsou desky kamenné,	Čtyři - kdo dá vysvětlení? -
prstem Božím napsané.	Čtyři - já vím vyložení:

Čtyři pramatky my máme,
 Jména jejich dobře známe. -
 Tři a t. d.
 Pět - kdo nám dá vysvětlení? -
 Pět - já povím vyložení:
 Pět knih - ty psal Mojžíš sám,
 Svatým učením jsou nám. -
 Čtyři a t. d.
 Šest - kdo nám dá vysvětlení? -
 Šest - já povím vyložení:
 Mišna v šesti dílech učí -
 Co židovství konat sluší. -
 Pět a t. d.
 Sedm - kdo dá vysvětlení? -
 Sedm - já vím vyložení:
 Sedm - týden čítá dní
 dle starého určení. -
 Mišna v šesti dílech učí,
 Co židovství konat sluší.
 Pět knih - ty psal Mojžíš sám,
 Svatým učením jsou nám;
 Čtyři a t. d.
 Osm - kdo dá vysvětlení? -
 Osm - já vím vyložení:
 Osm značí bibličky,
 Kdy je lhůta obřizky. -
 Sedm - týden čítá dní,
 Dle starého určení.
 Mišna v šesti dílech učí,
 Co židovství konat sluší.
 Pět a t. d.
 Devět - kdo dá vysvětlení?
 Devět - já dám vyložení:
 Devět měsíců uplyne,
 Než se těla plod vyvine.
 Osm značí bibličky,
 Kdy je lhůta obřizky.
 Sedm a t. d.
 Deset - kdo dá vysvětlení?
 Deset - já dám vyložení:
 Desatero přikázání
 Dal Bůh lidem k pozeňání.
 Devět měsíců uplyne,
 než se těla plod vyvine.
 Osm značí bibličky,
 Kdy je lhůta obřizky.
 Sedm - týden čítá dní,
 Dle starého určení.
 Mišna v šesti dílech učí, atd.

Sedm - týden čítá dní,
 Dle starého určení.
 Mišna v šesti dílech učí,
 Co židovství konat sluší.
 Pět knih ty psal Mojžíš sám,
 Svatým učením jsou nám.
 Čtyři a t. d.
 Jedenáct - kdo nám dá vysvětlení?
 Jedenáct - já povím vysvětlení:
 Jedenáct hvězd jak se klání,
 Viděl Josef v nočním spaní.
 Desatero přikázání
 Dal Bůh lidem k pozeňání.
 Devět měsíců uplyne,
 než se těla plod vyvine.
 Osm a t. d.
 Dvanáct - kdo dá vysvětlení?
 Dvanáct - já vím vyložení:
 Dvanáctero pokolení,
 Čítal národ vyvolený.
 Jedenáct hvězd jak se klání,
 Viděl Josef v nočním spaní.
 Desatero přikázání
 Dal Bůh lidem k pozeňání.
 Devět měsíců uplyne,
 Než se těla plod vyvine.
 Osm značí bibličky,
 Kdy je lhůta obřizky.
 Sedm a t. d.
 Trináct - kdo dá vysvětlení?
 Trináct - já dám vyložení:
 Trináct vzácných vlastností
 Líčí Boží milosti.
 Dvanáctero pokolení
 Čítal národ vyvolený.
 Jedenáct hvězd jak se klání
 Viděl Josef v nočním spaní.
 Desatero přikázání
 Dal Bůh lidem k pozeňání.
 Devět měsíců uplyne,
 Než plod těla se vyvine.
 Osm značí bibličky,
 Kdy je lhůta obřizky.
 Sedm - týden čítá dní,
 Dle starého určení.
 Mišna v šesti dílech učí, atd.

Antonín Svěrák, Kelč.

Hospodářské poměry v Kelči r. 1748.

Listina ze dne 6. srpna 1748, podepsaná celým obecním úřadem a městskou pečeti opatřená, líčí hospodářské poměry roku 1748 takto:

Svědomité a spolehlivé přiznání biskupského poddaného městečka Kelče.

Svobody pozůstávají v pivním a vinném šenku, z nichž ročně milostivé vrchnosti činže odváděti se musí ve výši 15 zl.

Od robot jest městečko osvobozeno na základě privilegií, za což též vrchnosti poplatky se odvádějí.

Kontribuční katastr vykazuje 122 komínů.

Životní poměry: obchody jsou tu velmi špatné; není zde bohatých obchodníků, nýbrž pouze chudí řemeslníci a sedláci. Různé jejich výrobky za těchto špatných let jdou těžko na odbyt, a proto řemeslníci svůj denní chléb v okolních místech hledati si musí. Jelikož městečko leží v ústraní, nejezdí tudy formani a kteří přece přijedou, zastavují se na panském šenku.

Jsou zde ročně dva trhy na hrnce, kdy zároveň vykládají své zboží hrnčíři, kožišníci, ševci, provazníci, šnůrkaři. Kromě toho jest tu též týdenní trh, ale odbývá se pouze po několik týdnů po žních. Poutí zde není. Obdělávání půdy je špatné; mnoho půdy leží ladem; pěstuje se oves, vika, bob, ječmen, rež, len.

Ze všech 122 domů jest 30 pravovárečných, z nichž platí se vrchnosti 46 zl. 40 kr. Dle zaměstnání jest tu 40 sedláků, 19 tkalců, 16 ševců, 9 kožišníků, 8 krejčích, 6 kovářů, 5 řezníků, 3 truhláři, 3 hrnčíři, 2 zedníci, 2 sítaři, po 1 koláři, bednáři, pekaři, soukeníku, barvíři, punčocháři, kameníkovi, 2 bez zaměstnání. Hoferů je 36, z nich je 5 tkalců, 4 čeledínů, 3 sedláci, 2 ševci, 2 krejčí, 2 mlynářští po 1 kováři, pekaři, řezníku, sítaři, sedláři, zedníku, provazníku, bednáři, nádeníku, 9 žebračků a žebraček.

Kuchyňských zahrad, chmelnic a vinic není, za to jsou ovocné zahrádky, které však po mnoho let ovoce nenesou; výměra jejich činí 13 měřic 6 achtlů, patří ku 32 domům. K 53 domům patří 81 kusů luk ve výměře 59 měřic 7 achtlů, z nichž sklídí se 137 dvoukoňských fur sena; otava se nedělá. Pokud pastvín se týká, drží si hospodáři pasáky pro hovězí dobytek a pasou na svých úhorech; pro ovce a prasata jsou ponechána 2 pastviška ve výměře 17 měřic 6 achtlů. Co se týče sklizně, tedy ten, kdo stále na témž místě tutéž plodinu pěstuje, dostane sotva semeno zpět; za prostředních let zbyde mu ještě na chleba. Je-li rok úrodný a plodiny se střídají, docílí se 3—4 měřice zrna po měřici; nedbalý hospodář sklídí sotva polovici.

Městečku náleží 2 mlýny po 2 složeních. Oba jsou na nestálé vodě; přijde-li sucho nebo povodeň, nemohou mletí. Kromě toho je tu vodní pila. Z mlýnů a pily platí se do důchodu panského 9 zl. 20 kr.

Pivo v městském pivovaru uvařené na venek se nevydává, nýbrž vše doma se spotřebuje. Vrchnost má zde hostinec, v němž se pivo a víno šenkuje, a když pořádka na ni přijde, vaří jako každý jiný občan. (Vrchnosti patřil dům čis. 20. P. p.) My platíme do panského důchodu ročně 7 zl. Uvařilo se r. 1745 piva 160 sudů, 1746 — 130, 1747 — 128 sudů.

Když byla ta drahá léta, kdy měřice ječmene stála 2½ zl. až 3 zl., rovněž i chmel. tu mnohý měšťan pořádky úplně se vzdal, poněvadž měl více škody než užiku.

Vinná pořádka připadá na měšťana až po 7—8 letech.

P o z n á m k a: Zdá se mi, že tato statistika jest asi odpovědí na nějaký dotazník, aby snad byla řádně vyměřena kontribuce. Proto asi zní odpověď hodně černě, aby kontribuce nebyla vysoká. Stížností na daně byly, jsou a budou.

Bohumír Indra:

Památky uschované v báni radniční věže hranické.

V archivu řím. katol. farního úřadu v Hranicích chována jest psaná kniha gruntovních zápisů »Slovník opis velmi pamětné knihy městské hranické z XVI. a XVII. století, gruntovní zápisy v sobě obsahující, kterouž nechal z vlastenecké vážností opsati měšťan téhož svého otcovského města Hranic, r. 1823«. Kromě gruntovních zápisů obsahuje kniha tato též obsah listin uložených v báni radniční věže hranické. Peregrin Pešl, mistr soukenický a předměstěnin hranický, jenž knihu tuto psal, zaznamenává: Roku 1822, dne 8. Juli byla k potřebné opravě makovice, neb tak řečená bane s ratouzní věže dule vzata a obnovena a v níž tyto památky od našich předkův do ní vložené a k památce potomkům zde opsané pořádně se nachází. — Následuje opis listin. Krom listin českých jsou zde též dvě německé listiny. Pro zajímavost jsou zde uvedeny všechny.

I. Leta od narození Syna Božího Pana a Spasitele našeho milého 1571.

Za purkmistrův Jana Ovesného, Jana Horačka a konšelů téhož leta s nimi sedících Martina Halmase, Jana Pichoně, Dobiaše Kopřivy, Foltyna Kapouna, Václava Helmy, Jiříka Laštova, Jana Saka, Šimona Krejzle, Jiříka Špendlova, Václava Vářeje, rychtáře tehdaž Martina Židka a Václava pisáře radního místa Hranic.

Obnoven a přístrojen jest vrch i s makovicí věže tejto, na kterouž sou se cimbaly dva v Olomouci nově slivane vtahli a zavěsili, jeden cimbal velký k bití hodin a menší k bití čtvrti a hodiny nove teč v Opavě delane jsou, k tomu přístrojeny. Na kteroužto věži cimbaly i hodiny znamenity naklad z peněz obecních jest učiněn. Pan Bůh Všemohauci račiž této práci a nakladu našemu dobrořečiti aby stale a za dluhe časy bez mnohých na opravy časte nakladů potrvati mohlo a my aby-chom spolu s tauto obcí pokudž jsme zde na tomto světě všakž do vůle jeho svate živi a po nás i potomci naši poslauchajice k dobremu a prospěšnému tomuto miestu byti tvchž hodin, tobě Panu Bohu Stvořiteli našemu děkovani ustavična za ty i jiné mnohe dary nam od tve svate milosti činěne čest a chvalu vzdavali. Amen

Stalo se za držení tohoto hranického miesta a panství urozeného pana Jana Kropače z Nevědomí a na Hranicích jeho milosti. Leta od začátku panování nad nami jeho vosumnactého o sv. Jiří pominuleho.

Toto sepsání stalo se jest skrze mie Jana Saka z Pavlova a do tejto makovice od ouřadu svrchu psaneho vložena jest. V pondělí před sv. Bartolomějem apoštolem Božím. Leta Panie 1571.

II. Listina je psána německy tesařem W. Zisinekem, jenž sděluje, že oba zvony jsou dělány v Olomouci; on sám je vytáhl a opravil báni. Ostatní nebylo možno přečísti pro porušení papíru.

III. (Česká na pergamentu.) Leta Panie 1571 tato věžka v níž voba cimbalove zavěšeny jsau, udělana jest za purkmistrův Jana Ovesného, Jana Horačka; tytyž leta, pořad totiž leta 1569 a 70 byla měrice rži po 50 groších a v Rakousích po pěti zlatých, aby (kdyby) z Slizka nebyli darovali, byla by draže než po třech zlatých zde.

IV. Leta Panie 1571 za panování urozeného P. P. Jana Kropače z Nevědomí a ten čas na Hranicích, za purkmistrův Jana Ovesného a Janu Horačka tejto věži jest vrch obnoven a postaven, tyto cimbalove naň jsau zavěšeny i makovice vyzdvížena, kteraužto pamět ja Matauš Horaček jsem psal a do tejto makovice vložití dāl.

V. Leta od narození Pana a Spasitele našeho Ježíše Krista 1571. Za držení panství hranického od urozeného P. P. Jana Kropače z Nevědomí a na Hranicích, za purkmistrů Jana Ovesného a Jana Horačka tejto věži jest vrch obnoven i tyto dva cimbalove na ni jsau zavěšeny i makovice vyzdvížena, načez znamenity naklad z obecních peněz učiněn jest, čemuž Pan Bůh Všemohauci požehnati rač, aby na dluhe časy beze škody potrvati mohlo, k potřebě obce tejto, kteraužto pamiet ja Matauš Horaček, jsa ještě v stavu svem svobodnem, svau vlastní rukau

sam psal a do tejto makovice vložití dal. Stalo se štvrtiek před sv. Bartolomějem apoštolem Božím. Leta na hoře etc. etc.

VI. Tehož leta 1571. Ja Jan Horaček nemohl sem toho pomínuti a zatajití, jestliže by Pan Bůh Všemohauci tento svět zly a nepokoiny dele snášeti račil a tato makovice by nebyla dolů snimana za mnoho let, abych neměl potomkům svym hranickým, kterýž budů, oznamiti těžkosti lidské, kterezto my budauce v tech letech okusiti jsme museli, totižto jsauce sužovani drahotami velkými, daněmi neslychanými od počátku světa a to takovými, že sme museli davati císaři, jak kdo sedí do roka po 20 groších a k tomu kdožkoli co prodal z každého zlateho jeden groš museli sme davati a tak někomu přišlo dati do roka několik desate zlatých, a Pan Bůh Všemohauci to rači věděti co dale s nami naložití mini nebo i techž let z každé bečky piva co se jich navařilo davali jsme po 4 groších: Všemohauci Pan Bůh rač to dale změnití skrze prostředky sve, aby se to změnití mohlo, aby takovych těžkosti na nas a naše potomky nepřichazelo. Amen.

VII. Letha Panie 1587. Za purkmistrův Martina Suříka Vaclava Kclářova, Vaclava Aujezdeckeho pisaře. Po králi Stefanu Batoru, králi polskem oto kralovství mnozi jednajice arcikřižat rakauskych strejcy Batoru, kral Svejsky, kral hyspansky, Moskva.

Tehož leta vodo povodami velkými v Čechach zdielali i v Moravě, kraupy veliké, okolo Bzence 9 kráte hrom uderil, tak vody domv chalupy pobrany rozbořilo. Ta makovice tehož leta obnovena. (Příště ostatek.)

Pověsti našeho kraje.

Jan Zámorský.

Čtrta ze Záhoří. Vypráví děkan Ant. Sehnal.

(Pokračování.)

Vyšla do dveří chalupy a oči smály se na Jana.

»Jene! Jene! Ty přicházíš za bílého dne? To je krásné od tebe.« — On jí vzal za ruku. Lapal po vzduchu. Byl příliš rozčilen.

»Jenofko! Jenofko! Jenofko!«

Ta vzala ho rukou okolo krku.

»Ty můj jediný příteli! Ale ty jsi celý urččený. Co se stalo?«

On se na ni podíval a zakroužil hlavou.

»Ne, ne, Jenofko, já od tebe neupustím. Dokád' živ budu, já tě nenechám.«

Jenofka vyvinula své ruce z jeho.

»A tak! Tvoji staří už ti myslím našli nevěstu podle své chuti? Řekni!«

»Nevím, nevím nic jistýho. Ale něco mají v nádbě. Dnes skoro ráno otec odjel, — v nedělu! O, Jenofko, já si nevím rady.«

Jenofa zataala rty. »Rady si nevíš? Nu ano, ano! Vim, co přijde. Zkušeni lidé mi to řekli. A já jsem tomu nevěřila.« Začala štkáti. »Pravda, bohatého věna ti donést nemožu — ale moja vřelá láska k tobě, ta nic neváží.«

Vzal ji do náručí a slíbal jí slzy z očí.

»Neplač, Jenofko moja. Nemožu tě vidět plakat. Máš-li mě opravdu tak ráda, tak ráda, jak já tebe?«

Rozhřčena odpověděla: »Ty se ptáš? Tak se možeš ptát?«

»Nehněvé se. Ale nehdy se mi zdálo, že ten adjunkt Bušek... Viděl sem ho párkrát obcházet kole vaší chalupy.«

Vyvinula se mu z náruče.

»Bušek? Toho mi vyčítáš? A já jsem žádnému, kromě tebe, milého slova neřekla. — Ale už to chápu: Chceš mě pošpatit, abys se mohl vyzout ze své přísahy, jak's mi přísahal...«

»Jenofko, Ne, ne...«

»Ale to nemusíš ani být krivopřísežníkem. Já ti tu tvoju přísahu hodím pod nohy. Ano! Nemáš-li mě víc rád, nechcu být živa a něco si udělám. Potom budeš volný.«

»Neříké něco tak hroznýho, Jenofko«, prosil úzkostlivě, »já bych neměl na světě pokoje, dybys...«

»Bez tebe, Jene, nemožu žít a nechcu žít.«

»A nebudeš beze mne žít. Zdáz nenosíš můj prstýnek na ruce? Enem měj ešče trochu strpení. Otec a matka só dobří. Na konec přece svolijó.«

»Zůstaneš-li pevným. Ale to ty nedovedeš.«

Jan zvedl pravici. »Já sem ti, Jenofko, přísahal a přísahám ti ešče jednoc: Jak je Bůh nade mnó, budeš mó ženó. Enem mi věř.«

Jenofa ho vášnivě objala. »O Jene, odpusť mi, že se tak bojím. Tak jak já tě mám ráda, tak tě žádná na světě ráda mít nemůže!«

Táhla ho za ruku za chalupu, kde v malé, zanedbané zahrádce stála lávka. V objetí tam seděli a Jenofa šeptala Janovi opojná slova lásky. Teprv k poledni vrátil se Jan domů.

»Odpoledna příndu zas.«

»Ano, můj Janičku, přijď!«

3.

Byl parný den a chýlilo se k bouřce. Otec Zámorský se vrátil z výzkumné cesty a zaváděl koně do maštale.

»Staré Izák pověděl pravdu, matka, Marjána Vaculékova je vhodná nevěsta pro našeho Jana.«

Když Jan vešel, zavolal ho otec do malé světnice.

»Matka baji já stárnem, Jene. A ty máš leta. Dohodli sme se, že ti na Martina předáme hospodářství.«

»Na Martina?« zarazil se Jan.

»Nemáš chuti hospodařit jako dvořák?« tázala se matka.

»Je to veliká zodpovědnost, maměnko. — Ale dyž myslíte, tož to tak bude dobře.«

»Náš ómínek tedy znáš. Ale napřed se mosíš oženit«, řekl otec.

»Oženit?«

»Na dvorství k dvořákovi patré dvorka.«

»No ja, tak to bévá «

»Nevěstu sme ti taky našli. Marjána Vaculékova ze Šišmy.

Na druhó nedělu přijede sem k nám, aby viděla, hde bude hospodařit.«

Janovi bušlo srdce divoce. »Marjánu Vaculékovu?«

»Máš něco proti ní?«

»Ale, tatíčku, dyť já ju ani neznám a nic sem o ní neslyšel.«

»Já sem ju viděl a povídám ti, že možeš být spokojený.«

Šikovná roba a dobrá hospodyň. A donese tři tisíce rénských.«

»Tatíčku, já...«

»No, co je?«

»Já si ju nemožu vzít.«

»Nemožeš?«

»Né, tatíčku, né.« — Já sem přísahal před Pánem Bohem, šak víte, já mám jinší děvče rád — já tatíčku...«

Dvořák uhodil pěsti na stůl. »Toš si pamatuj, co ti řeknu. Mlčel sem nad tvojmá záletama. Mladost se chce vybóřit. Včil si muž a je konec. Ta děvka, co se s nó ve svojem nerozumu zahazuješ, je darebnica. A v hrobě bych se obrátil, dyby ta tady na našem dvorství měla hospodařit. Né, to nesmí být, nihdá!«

»Tatíčku!«

»Ticho! Ty potřebuješ ženskó, kerá by tě vedla. A taková je Marjána Vaculékova a tu si vezmeš!«

»Tatíčku, slyšte moje slovo...«

»Nic nechcu slyšet. Znáš moju vůlu. Vezneš si nevěstu, co sem ti našil — alebo tě vyženu z domu a neznám tě víc za syna. Tak — a včil si to dobře rozmysli«

Jan nic nepromluvil a odešel ze světničky do své komůrky. K večeri nepřišel. Seděl u okna a namáhal mozek nezvyklý přemýšlení, co dělat. Zde rodiče, které miloval, tam děvče, k níž ho všechno táhlo a s níž ho vázala přísaha jí daná. Pán Bůh prý žádnému víc nenaloží, než unese, pravil na kázání pan farář, ale Jan cítil, že má naloženo nad své síly. Té noci nespál, snad po prvé v životě. A večer nešel ani k Jenofě, jak jindy dělával. Ráno chodil jako bez hlavy a dělal všechno naopak. Večer sedával v komůrce, hlavu na rukou. Matce, která ho tajně pozor-

rovala, bylo úzko. Otec jí však upokojil: »Matko, nech ho, šak on se utišé.«

Den po dni přešel, až tu byla neděle. Otec Zámorský byl dobré mysli. »Počké, matko, až uvíze tu děvčicu, všecko se podá.«

4.

V sobotu se na dvorství mylo, čistilo, aby budoucí nevěsta našla všecko v pořádku. Dvořák i dvorka čekali v neděli u okna, až zahrčí vůz s Marjánou. Když se však Jan neukázal, šla matka za ním do jeho komory. Prostora byla prázdná. Na stole leželo psaní:

»Milý tatíčku a maměnko«, psal Jan neumělým písmem, »já jsem se už rozhodl. Svoji svaté přísahy zrušit nemůžu. Nemožu před svou nevěstu předstoupit jako falešný lhář. Tak vzdávám se dvorství, jak si to otec přál. Srdce mi pūká, ale musí to být. Aťsi můj bratranec Francek Pavlu vezne Marjánu Vaculíkovou a dejte mu dvorství. Přeju vám, abyste se měli dobře a ostávete zdraví. Mě už víc neuvizete. Váš Jan.«

Dolekaná běžela matka s psaním k otci.

»Co myslíš, tatku, mám běžet na »Slatinu«? Možná, že tam Jan ešče je.«

Zámorský zafal pěst a svařtil čelo.

»Nihde nepůdeš. Za svým trucovitým synem běžat nebudem. Nech ho. Šak on se jináč rozmyslé.«

Zoufalá matka chtěla něco odpovědět, avšak již hrčel vozík nevěstín do dvora. Museli jí pozdraviti, pohostiti a konečně doznati nezdar její naděje. Zlé hodiny čekaly na manžely Zámorské.

Jan oblékl sváteční šaty, něco prádla a všední oděv svázal do uzlíku, a dal se za zahradami k domku na »Slatině«.

Jenofa uražena, že celý týden u nich nebyl, přivítala ho mrzutě.

»A, hledme, přeces k nám trefil? Myslila jsem, žes na mně už zapomněl. Je, — a co si to neseš za uzílek?«

»Oh, Jenofko, to byly smutný dni. A těžké boj pro toho, hdo ctí štvrtý přikázání Boží. Hřešm tak, — bai tak. A nebylo to lehký, poznať, keré hřích je těžší. — Ale už sem se rozhodl. A tu mě máš.«

»Jé, Jene, co to znamená? Nerozumím ani slova.«

»Už su tady«, a položil svůj uzílek na truhlu. »A už u vás zotanu, u tebe, moja Jenofko, zotanu na dycky.«

Lesáčka přišoupala se k nim a plna nedůvěry hleděla na Janův uzel.

»A co sis to tady navázal, Jane? Vypadá to, jakobys chtěl jít na vandr.«

»Nic mi nezbévá, matko I esáčko. V tem uzle mám celé svůj majetek.«

Stará žena zasmála se nuceným, zlým smíchem.

»Janek s nama, Jenofko, žei tuje.«

»Ne, ne, mi není do smíchu.«

»Temu má člověk věřit. Jediné syn ze Zámorskovýho dvorství nemá pré nic víc, než co je v tem uzítku.«

Jan stál tu smuten.

»Staré dvořák Zámorské mě za syna neuznává. Mosel sem volit mezi ním — a Jenofko.«

Jenofa zbledla. »Jene, — Ne, co to povídáš?«

»Tebe sem zvolil, Jenofko drahá. Dyť sem ti přísahal. Dnes přijede Marjána Vaculékova k nám na chledv — a tu sem odešil z domu radycky.«

»Odešel?«

»Já ti ostanu věrné, třebas mě otec vydědil.«

»Vydědil? Toš ty už nedostaneš dvorství?«

»Ne! Nemohl sem jináč jednat. Přece sem si nemohl vzít Marjánu?« Ne, Jenofko, myslil sem, že budeš temu ráda.«

Jenofa dupla vztekle nohou a vjela si zoufale do vlasů.

»O, ty blázne! Takovou hloupost vyvede! Uteče z dvorství! Odhodí dědictví jako šupku z ořecha! — A já? a já? — Na mne jsi nemyslil? Co?«

»Na nic jinýho sem nemyslil, cnem na tebe«, koktal Jan zaražen.

Lesáčka klepala mu kostnatými prsty na rameno.

»A včil by's chtěl si Jenofu vzít? Co?«

»Čém spěše, tém lepší, matko.«

»A celý svoje pretencí máš tady svázaný v tem červeným šátku?«

»Tady mám spořitelni knížku na dvě sta rénských. A neleknu se žádně práce. A potem, dyž se majó dva rádi, nepotřebujó moc, a...«

»Ty si, Jane, blázen«, křičela stará žena zlostně. »Ty! Ty si hlópěsí, než poslední pacholek. A takovému mám dat Jenofu za ženu? Ne, nebyla-li ti dobrá za dvorku, dat ju za ženu žebrákoví, na to je zas mi příliš dobrá. To má moja dcera lepší vyhlídky.«

Jan byl zmaten, jakoby bylo vedle něho uhodilo.

»Ale matko, — Jenofko, proč mi vyčítáte? Mohl-li sem jináč dělat, než pro svoju němilěší opustit otca a matku?«

»Měls tatka svojeho donutit, aby přijal tu tvoju němilěší za svoju dceru. Ale ty si takové »budížkníčemu«. — Ne! — Jenofa, já ti zapovídám s tém trdlem tady mluvit. To je pan adyunkt jináč chlapik.«

»Jenofko! Jan hledal pomoci u děvčete. Slzy měl v očích. »Jenofko! Je to možná?«

»Ano, Jene«, řekla Jenofa a vyhnula se rukám jeho, které k ní vztáhl. »Matka má pravdu. Když utekls ze statku a od-

hodils dědictví a nemáš nic víc, než, co máš na sobě, — takového si nevezmu.«

»To říkáš mně? To! — A chtělas íť na smrt, dyž tě nechám!«

(Pokračování.)

Hynek Špunar, Pavlovice:

Dobry lhář.

V jedné záhorské vesnici před lety, v hostinci u »Zlatého oráče«, seděla společnost sedláků, kteří při pivě bavili se hrou v karty. Když hra stávala se již nudou strýček Poseděl řekl, aby někdo z přítomných něco selhal. Znamý čtverák Lojzík Macháček, ihned se svým obvyklým smíchem »hy, hy, hy«, přišel ke strýčkovi a hlásil: Já strýčku, já vám selžu! — Dejte mně ten rýnský co iste mí ho včera slíbil!« — »Ty jsi opravdu šikovně selhal«, řekl strýček Poseděl. »Lež je to, čirá lež! Ale že tak umíš lhat, tu ho máš!« A strýček podal smějícímu se Lojzíkovi stříbrňák, jenž zase brzy putoval do oběhu za dobré pivo.

Když to viděl krejčovský mistr Jehlička, nechtěl si nechat ujít příležitost, aby se »neproslavil«. Byl proslulý svým lhaním. Zvláště dnes dobré pivo budilo v jeho hlavě vzpomínky z mladých let, kdy jako krejčovský pomocník cestoval světem, mnoho viděl i zkusil.

Před tím často napaloval své posluchače sedláky, dlouhými výklady o racionálním hospodářství, které obyčejně končily salvou smíchu. Strýček Poseděl činil mu výtku, že on, který neumí udělat povřísla na otop slamy, dovoluje si zkušené rolníky poučovat o hospodářství. Také ostatní sedláci dělali na mistra Jehličku dlouhý nos, když tento ve svých výkladech o racionálním hospodářství dokazoval, že orání na podmínku děje se hluboko a na setí plýtko. — Ale toho večera, aby vzbudil obdiv, začal vyprávět o svých dalekých cestách po Africe a Asii (nikdy tam nebyl), jak se tam statečně potýkal s lidojedy a krokodily. Mistr Jehlička mluvil jak baron Prášil.

Zatím čtverák Lojzík, řádně namáznul své ruce v sazích a pln nadšení, aniž by mistr pozoroval, že má ruce jako komín, hladil ho s nelíbenou pochvalou po obou tvářích: »Ach, mistříčku, vy jste byl za svých mladých let opravdu statečný chlapík!« »To byl!« Přizvukovali ostatní, až se smíchem za břicha popadali, když viděli, jak mistr Antonín Jehlička ve tváři celý černý, představuje opravdový typ Afrikána.

»Sláva, sláva!« — tleskali nad tou podívanou sedláci. A mistr, ničeho netuše obdivem posluchačů a stržen do víru své řeči, dále bájil o svých milostných plotkách s maďarskou hrahenkou kterou na svých cestách Afrikou poznal.

»Lež, všechno čirá lež!« řekl strýček Poseděl.

»To ne, ať se na místě propadnu — všechno svatá pravda!« hájil se důraznými slovy mistr.

»Mistr Antonín Jehlička mluví pravdu, vždyt skutečně vypadá, jakoby přišel z nejtemnější Afriky!« Zvolal vesele a jako na obranu krejčoho, Lojzík. Všichni přítomní dali se do hlučného smíchu. Mistr ve své, sazení načerněné tváři vyhlížel opravdu komicky, pravý zjev afrického lidojeda, mouřenína, jak ho líčil. Ale on o tom ničeho netuše, byl Lojzíkovými slovy ještě více nadšen ve své řečnické samolibosti, pokračoval ve své řeči dále, jako vítězný šermíř slova, svrchu rozhlížel si přítomné.

»Lež, všechno lež! Mistr Jehlička nikde nebyl a nevypadá jako Afrikán«, vážně mluvil strýček Poseděl.

»Velectění, já vám dokážu, že jest zde opravdový Afrikán, vy mistra Jehličku podceňujete!« Volal čtverák Lojzík.

»Prosím, mistře Jehličko, představte se těm pánům, zde naproti tomu zrcadlu, že skutečný Afrikán jste!«

Jak by mohl krejčí Jehlička vyzvání Lojzíkovi odporovati, který jeho po Africe zcestoval osobu před zraky všech povznášel?

Povstal vážně a hle: Před velkým zrcadlem do něhož nahlédl, zjevila se jemu černá tvář — opravdu mouřenína. V tom okamžiku div že neomdlel. Vzpamatoval se, když seznal, že on to sám. Nečekal již na pochvalu Lojzíkovi, ale upaloval ven z hostince od »Zlatého oráče« k domovu. Ještě ve dveřích slyšel za sebou hlučný smích a volání: »Sláva, sláva Afrikánovi!«

Když doma jeho drahá polovice uzřela jeho mouřenínskou tvář, vyčastovala ho nelichotivými slovy.

Drobné zprávy.

Názvy Husiopeč, Husiopeče, hustopecký.

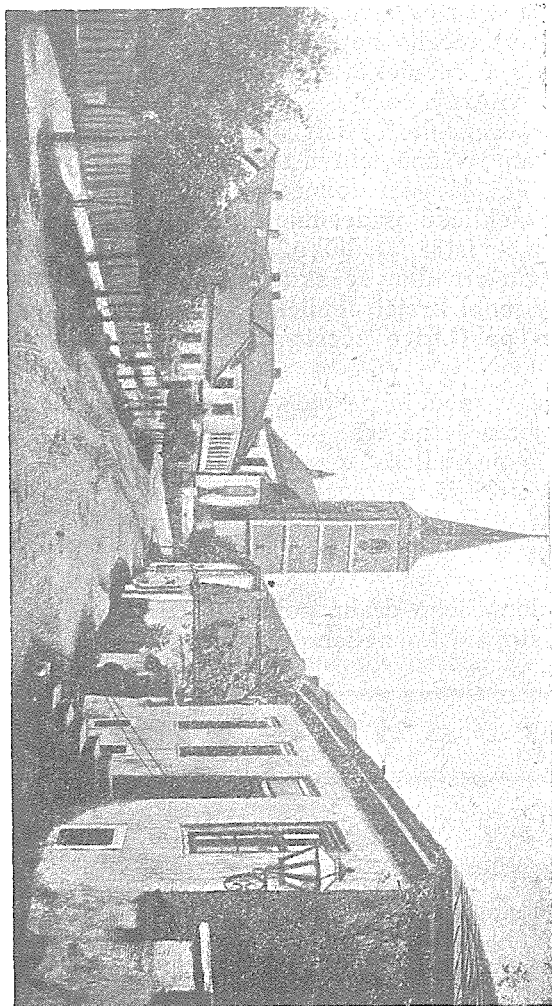
Ve stati o »Zvláštlostech lidové mluvy na Hranicku«, otištěné v monografii Vlad. V. Bartovského o Hranicích (»Hranice«, r. 1924), je zaznamenáno v oddílu o hustopeckém nářečí, že lokál pomnožných jmen místních měkkého zakončení v i zní: v Husiopeči, v Drahotuši a p. (str. 123).

Tuto zvláštlost lidové mluvy pokusil se vyložit spisovatel Čeněk Kramolíš z Hranic v minulém ročníku »Záhorské kroniky« (roč. XL, str. 101) buď vlivem nedaleké laštiny anebo pohodlnější výslovností.

Ukázal jsem v běžném ročníku »Kroniky« (str. 16—17), že tento zjev je data neobyčejně starého, že je zaznamenán písemně už v XV. stol. a že tedy lidová mluva zachovala dosud úcty

hodný archaismus. Do písemných pramenů vnikl tento zjev patrně z mluvy lidové.

Jako Drahotuš a Drahotuše, možno doložit písemnými prameny XV. věku také místní jména Hustopeč a Hustopeče u Hranic.

Kostel a škola v Hustopečích.

R. 1480 byl žalován u zemského soudu v Olomouci Mikuláš z Hustopeče (Brandlovy Páhony VI. 1), r. 1492 Beneš mladší z Hustopeče a na Bystřici (Páhony VI. 278).

Mluvílo a psalo se tedy na konci XV. stol.: Hustopeč, v Hustopečích. A přídavné jméno znělo Hustopecký: Beneš Hustopecký (VI. 97), Mikuláš Hustopecký (VI. 98).

Ale týž pramen užívá také a to častěji množného čísla: z Hustopeč.

Zachovala-li tedy lidová mluva na Hranicku dosud tvar »v Hustopečích«, jde zase o vzácný, několik set let starý archaismus.

Se stejným zjevem setkáváme se na jižní Moravě, jak o tom vypravuje historik Hustopecka Ladislav Hosák v »Hustopeckém okrese« Moravské vlastivědy (Brno r. 1924).

Měli také tam původně Hustopeč, nyní Hustopeče. Ještě v městském zřízení z r. 1600 a 1671 čteme: město Hustopeč, města Hustopeče, městu Hustopeč, při městě Hustopečích (Hosák 25, 31, 36).
Flor. Zapletal, Praha.

Drobnosti.

Dostal se mi do ruky útržek knihy nadepsané »Starodávne pořádky«, kniha dobrých 400 let stará. Je majetkem soukromým a bude opravdu škoda, nebude-li darována některému museu a tak zachována potomstvu. Bude to škoda proto, že se v ní dočítáme plno různých zpráv, nad kterými se dnes snad útrpně usmějeme, ale přes to mají svou důležitost ukazující, jak kdysi bývalo. Že nemluví do větru, potvrzují tyto obrázky:

A) O vzrostlosti (plnoletosti).

Sírotkům za starodávna pravá léta jsou přisuzována a se někdy ohledávali od ouředníků takto: pacholíkům na lůně a děvčatům na prsech.

Ale aby ten posměch sňat byl, ustanovuje se: pacholík panský v 16 letech, dcerka šlechtična ve 14, zemanský pacholík v 18, dcerka v 16, ale nejpozději, pokud za muže nejde — plnoletým jest.

A jest-li že by kdo k těm letům přijde, požádal svého — a rozumný a způsobný byl — má jemu vdáno býti, což jeho jest. A také jest slišněji těch let míra než takové ohledávání.

B) O židech.

1. Svolení obecné jest, aby židé z 10 zl. 2 zl. do roka brali; platit se má vždy po půl roce. Když žid v půl roce neupomíná, o sumu hlavní přijde.

2. Na tom zůstává, aby žádný žid žádnému člověku z žádné dědiny bez vědomí pánova nic nepůjčoval a když půjčí, o své přijde.

3. Půjčí-li žid se svolením pánovým, muselo se to státi před lojtem a 2 z úřadu a zapsati do rejster fojtových.

4. Půjčil-li žid něco na záruku, muselo se to státi též před lojtem a konšeli: záruka musela býti fojtovi ukázána. Zástava neměla trvati déle jednoho roku.

5. Žádný žid od žádného člověka podtají kupovati nic nemá než jen před fojtem a staršími toho města, kde se to do rejster zapíše. Kdyby žid dle toho se neřídil, na hrdle trestán bude.

6. Židé nikde ve všech bydletí nemají.

7. Židé žádných trhův a kupectví po všech věstí nemají než jen ve městech a městečkách.

8. Žádný žid žádnému člověku nic na žádný úvěrek prodávati nemá než jen za hotové.

Též také židé po všech nic kupovati nemají kromě hus, slepic, vajec, telat, skopců, koz a kozlat. A jestli že by se žid tak nezachoval, aby o to přišel, co koupil.

c) Přísaha židů.

Žid, který přísahá, má státi bosýma nohama na kůži svinské v nově odřené tolko v košili, a druhý má před ním státi a tvrditi jeho přísahu stěje na zemi obutý.

Ant. Svěrák.

Kde byla zaniklá osada Lomec ?

V lesích panství lipenského, severně od obce Skoků, zakládal letos p. lesní Rudolf Bartoš, ctitel starých památek po našich prapředcích, v trati L o m e c zvané, novou lesní školku. Při kopání příšli dělníci na úlomky z popelnic, které zakročením p. lesního Bartoše byly pozorně z černé země vyzvednuty. V těch místech byla osada L o m e c. V blízkosti vykopán byl velký kamený stůl (plochý kámen). Osada Lomec připomíná se toliko jednou v listu pána z Pernštýna r. 1545 a to jen jako pustá ves. Ve Vlastivědě moravské, Lipenský okres od J. Baďury, v části Dolní Újezd str. 353 píše totiž, že r. 1545 propustil Jan z Pernštýna obci D. Ú. z milosti pastvy na pustých vsích L o m c i a N e p l a c h o v ě, též průhony a les drobný, dub veliký vyjmaje potud, pokud jest zamezeno, za roční plat 3 kopy gr. (Hranice, ve čtvrtek před sv. Duchem 1545.) — Péči p. lesního rady byly úlomky vykopávek z Lomce spojeny a uschovány při lesním úřadě velkostatku v Lipniku, kdež uloženy jsou různé vykopávky z hradu Heřtýna a Podhoří, o nichž příležitostně podáme zprávu.

Pan lesní Rudolf Bartoš upozornil nás také, že v lesní trati K a m e n n ě m u P o d h o ř í dle lidové pověsti pochován byl ve starých dobách nějaký kníže, který zde cestou zemřel. Při lesní cestě vedoucí z Podhoří až na Zadní Polunka (k Čertovým kazatelům) je místo, kde je kníže pochován. Tam stojí skalisko, na kterém vpředu je vytesán nápis. Nápis prozkoumá p. dr. Fr. Příkryl a podá pak zprávu. Dle mínění p. lesního Bartoše bylo by nutno okolí skaliska odkopati, poněvadž je tu možnost, že i dole budou ve skále vytesány nějaké značky.

A. F.

Redakci došlo.

Čeněk Kramoliš: **Valašská vojna.** Věrný historický obraz z let 1741—1746 I. a II. díl s podobenkou spisovatelovou. Cenou poctěný román. Vydalo nakladatelství »Přítel Knihy«, Praha I., Dlouhá tř. 45. Cena obou dílů Kč 20.—, stran 410. Profesor Ota Dubský píše v úvodě této knihy: »Kramoliš zná dokonale všechny bolesti a radosti svých Valachů, prožívá v jejich duchu důležité události z jejich života a dovede se mile vemluvíti v přízeň čtenáři. Je jedním z mála našich soudobých autorů, kteří pokračují v tradicích Němcové, Jiráska, Ráise a jiných«. Doporučujeme. Objednejte ihned a čtěte!

»Tvořivá škola«, měsíčník věnovaný otázkám praxe školy činné. Řídí Richard Rosa a Rudolf Pelíšek, 10 čísel ročně za 40 Kč. Administrace Olomouc, Linografie, Pačackého 21. — Časopis je velmi bohatě vypraven. Tvořivá škola chce vyvolati intenzivní zájem o otázky nově orientované československé školy. Doporučujeme.

Písňě smutku a radosti od Metoděje Jahna. Vydal 1928 Jos. Hladký v Hranicích jakožto čtvrtý svazek své knihomilské edice Amfora. Dřevoryty vyzdobil Vladimír Šindler.

Severní záře od Jana Šnobra. 1929. Vydal Jos. Hladký v Hranicích jako jedenáctý svazek s 5 linoryty Karla Štilky, v topografické úpravě Karla Svolirského. Vyžádejte si seznam bibliofilských edicí Josefa Hladkého v Hranicích.

Dětský den II. Sborníček výstupů a scén. Uspořádal V. Kříž. Nákladem Okresní péče o mládež v Dolní Poustevně u Šl. — Cena 8.50 Kč.

Pytlákova pomsta. Hra ze života se zpěvy a melodram. hudbou o 6 dílech. Slova i hudbu napsal Karel Tykvart. Nákladem autora, Chocenice, p. Blčvice.

Netopýří křídlo, detektivní román, napsal Sax Rohmer. Vychází ve sbírce »Argos« v nakladatelství Jana Svátka v Praze XVI. Cena svazků o 250—300 str. 19 Kč, pro odběratele celé serie 15 Kč.

Věstník československého zemědělského musea. Řídí Josef Kazimour. Roč. II. 1929. Vydává československé zemědělské museum v Praze. Vychází čtvrtletně, cena 40 Kč.

Krajem Lučanů. Věstník českého musea v Žatci. Roč. III. Řídí inspektor K. A. Polánek. Ročně 6 čísel, 10 Kč.

Čtrnáctideník **Radiolaboratoř Knh.** Ročník III. Rediguje a vydává Rudolf Faulkner v Sadské. Předplatné na půl roku 8 Kč.

Národopisný Věstník Čechoslovanský. Roč. XXII. Rediguje J. Polívka. Vydává Národopisná společnost českoslov. v Praze. Vychází 4 krát do roka. Předplatné 50 Kč.

Stráž Moravy. Věstník Nár. Jednoty pro vých. Moravu. Roč. XXXI. Majitel a vydavatel Národní Jednota v Olomouci. Re-

daktor Adolf Kubis. Vychází měsíčně kromě prázdnin. Ročně 20 Kč.

Ročenka národopisného a průmyslového musea města Prostějova a Hané. Roč. VI. Vydává Kuratorium. Rediguje Dr. J. Kühndel Prostějov 1929.

Časopis pro dějiny venkova s přílohou **Selský archiv**. Řídí Jos. Kazimour. Ročník XVI. 1929. Vydávají Českomoravské podniky tiskařské a vydavatelské v Praze. Vychází čtvrtletně. Předplatné 16 Kč.

Milotický Hospodář. Roč. XL. Šéfredaktor Arnošt Dadák. Vychází měsíčně s občasnými literar. přílohami. Předplatné 15 Kč. Majitel a vydavatel Družstvo »Hospodář« v Miloticích n. Bečvou.

SEZNAM KNIH,

jež sepsal Čeněk Kramoliš, spisovatel, ředitel měst. školy a okresní školní inspektor v. v. v Hranicích.

1. **Bratři Doliňáci** (Malinové). Povídka z dějin mor. Valašska. Vydala Slezská kronika. 1894. Str. 128, cena 90 hal. (Rozebr.)
2. **Sbírka předpisů, rad a poučení**. Knihovna učitelská v Ivančicích. 1895, stran 164, cena 1 Kč 50 hal. (Rozebráno.)
3. **Tři valašské povídky**. Slezská kronika. 1697. Stran 48. cena 30 hal. (Rozebráno.)
4. **Obrázky z Valašska**. Šašek a Frgal ve Val. Meziříčí. 1896. Cena 70 hal. Stran 148. (Rozebráno.)
5. **Bučovský okres**. Vlastivěda moravská v Brně. 1900. Stran 162. Cena 3 Kč.
6. **Sbírka přísloví a pořekadel**. Jan Hon, knihkupec ve Vyškově. 1900. Stran 48. Cena 50 hal. (Rozebráno.)
7. **Povídky o hoře Svatoklimentské**. Šašek a Frgal ve Val. Meziříčí. 1900. Stran 140. Cena 56 hal. (Rozebráno.)
8. **Z potulného života**. Knihotiskárna benediktinská v Brně. 1900. Stran 190. Cena 1 Kč. (Rozebráno.)
9. **Z manželského ráje**. Historický obrázek ze života Valachů na Moravě na počátku 19. stol. V. Kotrba v Praze. 1903. Stran 232. Cena 1 Kč 50 hal. (Rozebráno.)
10. **Z našeho venkova**. Deset vážných a veselých obrázků. Jan Hon ve Vyškově. 1903. Stran 144. Cena 1 Kč.
11. **Vyzráli na pána a jiné**. Alois Šašek ve Val. Meziříčí. 1904. Stran 206. Cena 1 Kč. (Rozebráno.)
12. **Strážcové hor**. Histor. román ze života mor. Valachů ve stol. XIII. Stran 408. Cena 12 Kč 80 hal. E. Beaufort v Praze. 1905.
13. **Rožnovský okres**. Vlastivěda mor. v Brně. 1907. Stran 228, s 56 vyobraz. Cena 4 Kč 20 hal. (Příště ostatek).

Za vydávání a redakci odpovídá Antonín Fröhlich v Dol. Újezdě.

Tisk J. Slovák v Kroměříži.